

Transcendování a „předmětnost“

Jaspers má za to, že „předmětnost“ je třeba „transcendovat“ („Philosophie muß über alle Gegenständlichkeit transzendieren“ – , Phil I., 37). A o něco dál mluví o tom, že jde o to, vyjít ven přes předmětné do nepředmětného („Hinausgehen über das Gegenständliche ins Ungegenständliche“ – S. 38). Slova jako „über“, v latině „trans“ ukazují nahoru, vzhůru, „nad“ a „výše“. To je však zavádějící mluva. Když se intencionálně zaměřím místo „před“ sebe pouze „nad“ sebe, vlastně se nic nemění: jakmile svůj záměr, své zaměření jakoby „otočím“ směrem nahoru, budu to, co je „nahore“, mít opět jen „před sebou“.

„Transcendování“ má smysl jen jako přechod od již daného (jsoucího) k ještě nedanému (nejsoucímu), ale tak, že to nejsoucí nějak učiním (aktivně) „jsoucím“ – a tím i „předmětným“. Proto nějaké „Hinausgehen ins Ungegenständliche“ není možné, protože do „nepředmětnosti“ („nepředmětna“) se nemohu dostat „dovnitř“, ale mohu k němu jen skrze svou niternost a přes své nitro, jeho prostřednictvím mířit. A nikoli „mířit“ tak, abych něco nepředmětného zasáhl či dosáhl, a už vůbec ne, abych je „pojal“ a „zajal“, abych se něčeho nepředmětného takto „zmocnil“ a pak je jakoby „měl“, nýbrž právě naopak, aby se sám nechal „zajmout“ a abych tak byl „zmocněn“ (pověřen a uschopněn) k tomu, být spoluaktivní na jeho provedení, uskutečnění. A takové uskutečnění nemohu dělat, provádět jinak, než že se budu spolupodílet na určitém předělávání toho, co tu mám před sebou (tedy předmětně), ale co se ve světle (či pod normou apod.) toho, jaké by to mělo být, ukazuje jako nedostatečně dobré, jako neuspokojivé, možná dokonce zcela vadné a hodné zavržení. Velkou chybou bývalo i v nejlepších případech to, že toto opravování a napravování již jsoucího bylo interpretováno jako jakýsi návrat k „původnímu“, tedy někam zpátky, do minulosti (tak bohužel chápal „nápravu“ a dokonce „všenápravu“ i náš Komenský). Skutečně „původní“ není nikdy to bývalé, dávné či pradávné, ale je to právě naopak to příští, to nadcházející, to, co teprve musí být uskutečněno.

(Písek, 090914-1.)